

HUUB WILLEMS OVER RECHT, GELOOF EN GELOOF IN HET RECHT

**‘Ik heb
nooit
ergens een
oordeel
over’**

Als kind stond hij 's ochtends om kwart voor zes op om de Zusters van het tegenover zijn ouderlijk huis gelegen ziekenhuis te helpen bij de eerste mis. Sindsdien lijkt hij niet meer te hebben geslapen. Na zijn afscheid als voorzitter van de Ondernemingskamer, staat de agenda van Huub Willems voller dan ooit. Van ledigheid zal Onze Lieve Heer hem niet kunnen beschuldigen. Desondanks is hij niet gerust op het laatste oordeel. “Ik ken mijn eigen lange lijst van misslagen.”

door **Miek Smilde** foto's **Chantal Ariëns**

Hij is de vierde van een gezin van vijf. Geboren op 15 augustus “wat in alle beschaafde landen ter wereld nog steeds een feestdag is, behalve in Nederland”. Maria Hemelvaart. Het geeft hem het gevoel een zondagskind te zijn. Bevoorrecht. Hij genoot zijn gymnasiumopleiding aan het beroemde klein

seminarie Rolduc in Kerkrade en ontmoette naar eigen zeggen gedurende zijn rechterlijke carrière steeds de goede mensen. “Je doet de dingen niet om er iets mee te bereiken, of er beter van te worden,” zegt Huub Willems (1944) die 31 juli jongstleden afscheid nam als voorzitter van de Ondernemingskamer. Hij was het die het specialistische rechts-

college de afgelopen dertien jaar definitief op de kaart zetten daarmee een belangrijke bijdrage leverde aan de ontwikkeling van het ondernemingsrecht in het algemeen en *corporate litigation* in het bijzonder. “We zouden hem een staande ovatie moeten geven”, zegt een van de advocaten die Willems de afgelopen jaren veelvuldig trof. “Alle advocaten die

zich met corporate litigation bezighouden, zijn groot geworden over de rug van die man.”

Groot, en rijk. Want met de belangstelling voor het ondernemingsrecht, de fusies en de overnames, de rechten van aandeelhouders, de belangen van commissarissen, de aansprakelijkheid van bestuurders en al die andere onder- ▶

“ALS HET MOET, GA IK MORGEN MET VETERS DROP LANGS DE DEUR”

werpen waarmee de Ondernemingskamer zich bezighoudt, groeiden niet alleen de bonussen van de bestuurders, maar ook die van hun juridische adviseurs. Het inkomen van Willems, dat ver onder de Balkenende-norm ligt, steekt daarbij schril af. Het laat hem volstrekt koud. “Er is mij meer dan één keer gevraagd of ik het vijfvoudige van mijn salaris wilde verdienen en daar heb ik meer dan één keer ‘nee’ op gezegd. Als de Staat morgen besluit mijn salaris te verdubbelen, zeg ik niet ‘laat u maar’. Het is belangrijk dat de rechterlijke macht de salarisverhoudingen in de gaten houdt. De beloningen van rechters en van advocaten moeten niet te ver uit elkaar lopen, omdat honorering op den duur altijd iets met kwaliteit te maken heeft. Maar niet alles. Ik wil niet mijn hand ophouden. Als het moet, ga ik morgen met veters drop langs de deur.”

Recht vinden

U wilt niet afhankelijk zijn.

“Nee, ik wil niet afhankelijk zijn, van niemand. Ook niet van een klant. Ik denk dat ik hard werk, maar niet omdat de klant zegt dat ik iets moet doen. Ik heb bewondering voor advocaten, omdat ik hen regelmatig voor hun klant zien opkomen, terwijl ik weet dat zij weten dat wat zij betogen echt nergens op slaat. Maar dan poneren ze hun stellingen alsof ze het grootste gelijk van de wereld hebben. Dat is knap hoor, als je dat kunt. Ik zou dat niet kunnen. Het lijkt er vaak op of ik buiten het theater sta. Als rechter participeer je niet echt in de vormgeving van dingen. Ja, als je een uitspraak doet, geef je natuurlijk vorm aan iets, maar wij maken geen recht, wij vinden het recht. Daarbij komt dat de Nederlandse rechter nooit beslist over zijn eigen zaak. Dat is essentieel. Dat is onafhankelijk. Hij wordt er nooit beter of slechter van, het gaat niet over hem. Ik heb met niemand iets te maken, behalve dat ik de plicht heb mijn kwaliteit aan te wenden en goed na te denken, verstandig proberen te zijn, goed te luisteren, te motiveren en beslissen naar beste vermogen.”

Wanneer dacht u voor het eerst in uw leven: ik wil eigenlijk met niemand iets te maken hebben?

“Ik weet niet of ik dat voor mijzelf ooit zo heb bedacht.”

Maar was u een onafhankelijk kind bijvoorbeeld?

“Ik denk het wel ja. Maar ik pleeg daarover niet al te veel diepzinnig na te denken, want er moet gewoon gewerkt worden.”

Maar om dat werk goed te doen, is toch een zekere ontbechtheid nodig. Je moet ook onafhankelijk van anderen durven opereren.

“Ja, maar dat is geen verdienste. Ik heb tijdens mijn leven altijd de goede mensen ontmoet, dat is het hele verhaal. Als beginnend rechter mocht ik zitten met een betere rechter dan ik ooit kon worden. Noud van Hövell, de baron uit Den Bosch. Ik kwam van de universiteit en was een beetje een *whizzkid*, ik kende alle arresten van de Hoge Raad uit mijn hoofd met de vindplaatsen erbij. Hij was een wijze, verstandige man die de taal van de mensen sprak. ▶

“WAT DE ONDERNEMINGSKAMER DOET, IS GEEN VAK. HET IS EEN ALLEGAARTJE.

HONDENBROKKENJURISDICTIE”

“Een mens moet zich niet te veel bezighouden met de vraag wat hij doet en hoe belangrijk of onbelangrijk dat is. Onthechting vind ik een veel te chic woord in dit verband, maar als het nodig is, ga ik echt met veters drop langs de deur. Dat gevoel.”

Bent u ook zo opgevoed?

“Ja.”

Nachtwerk

Willems werd geboren in Sittard, in een overtuigd katholiek nest. Zijn vader werkte bij de staatsmijn Maurits en hield zich bezig met de expeditie van steenkool. “Mijn vader maakte zich nooit ergens zorgen over, vond eigenlijk alles onbelangrijk en dus moest je je niet aanstellen. Een rustige man die vond dat wat morgen kan vandaag niet hoeft. Ik ben het tegendeel hoor, ik lijk op mijn moeder. Hard werken, iets neerzetten, presteren, dat heb ik wel van haar.” Willems werkt hard, en hij zegt het graag. Zijn afscheid is ook geen realiteit voor hem, hij heeft het er te druk voor. Seminars, congressen, advocatenkantoren die iets te vieren hebben, internationale contacten, les geven. Hij blijft voor-

zitter van de Raad van Tucht voor registeraccountants, en houdt als raadsheer-plaatsvervanger een pied à terre bij het gerechtshof van Amsterdam. Sinds 1 juni 2009 is hij bovendien hoogleraar corporate litigation in Groningen.

“Wat de Ondernemingskamer doet, is geen vak. Het is een allegaartje. Medezeggenschap, overnames, fusies, enquête, jaarrekeningen, arbeidsrecht. Hondenbrokkenjurisdictie. De Ondernemingskamer gaat over alles wat te maken heeft met het functioneren van ondernemingen en is uniek in de wereld. Het wordt hoog tijd dat daarover een standaardwerk wordt geschreven.” Eigenlijk is dat boek al klaar. In zijn hoofd dan. Als hij zich twee dagen per week zou kunnen vrijmaken, was het binnen twee jaar klaar. Maar zijn hoofd zit nog te vol. “De machine loopt maar door, er is weinig tijd om te reflecteren. Ik doe dat wel, ik schrijf veel, maar dat is allemaal nachtwerk. Laatst moest ik nog een stuk schrijven over het strafrecht. Dat betekende om twaalf uur 's nachts naar bed en om drie uur weer op. Zo is het altijd al gegaan.”

Geen mening

Aanvankelijk ging hij economie studeren, wat hij nu een ‘een volslagen mislukking’ noemt. “Na mijn propedeuse kreeg ik te horen dat ik beter een ander vak kon kiezen.” Hij vond economie dom. “We zaten met acht gymnasiasten tussen driehonderd eerstejaars studenten die allemaal HBS hadden gedaan, en daar keken we erg op neer. Die eliteaire houding hoorde bij die jaren. Wij lazen Gaius en Ovidius in het Latijn, Homerus in het Grieks. En toen kreeg ik boekhouden. Boekhouden! Na twee weken besloten wij met een clubje van drie dat het in de kroeg veel leuker was dan in de collegebanken. Maar ja, de arrogantie om dan toch examen te doen, werd afgestraft. Gelukkig opende op dat moment de juridische faculteit in Tilburg haar deuren. Romeins recht werd nog in het Latijn gegeven. Dat sprak mij net wat meer aan.”

Sindsdien is de maatschappelijke realiteit 180 graden gekanteld. Was economie vroeger dom, nu heeft niemand het meer ergens anders over. Waren ondernemers vroeger niet chic, nu belegt iedereen. “U moet mij niet vragen waarom dat zo is”, zegt Willems. “Het is gewoon zo. De samenleving is veranderd, en de Ondernemingskamer is daar een uitvloeisel van. Ik heb daar geen oordeel over. Ik heb nooit ergens een oordeel over. Twintig jaar geleden zei ik al dat

een rechter geen mening heeft. Als ik er iets van zou vinden, had ik politicus moeten worden. Ik vind persoonlijk wel iets, maar dat speelt geen enkele rol bij het nemen van beslissingen en dus vind ik eigenlijk niets. Je psyche gaat zich wat dat betreft wel naar je rol zetten. Ik reis de hele wereld over en ik vind inderdaad niet veel. In Georgië, in Rusland of Kirgistan is het anders, maar niet beter of slechter. Ik adviseer deze landen op hun verzoek hoe zij bepaalde problemen kunnen oplossen. De Russen hebben bijvoorbeeld problemen met de registratie van rechtspersonen in verband met de gevolgen daarvan. Rusland is zo verschrikkelijk groot, die problemen zijn dienovereenkomstig ook veel groter. Ik probeer dan binnen hun systeem iets te bedenken. Niet roepen dat wij het allemaal beter weten binnen ons eigen kleine systeem.

“Ik geloof in het recht. Het is zeker niet zaligmakend, maar wat recht is weet iedereen: de kunst van het goede en het billijke. Zo zie ik het. Je kunt zeggen dat het recht er is om de zwakkeren te beschermen. Dat is een visie. Maar in Rusland kun je zeggen dat het recht er is om de macht te beschermen. Ik deel die visie niet, maar het kan zo zijn. Ik geloof dat het recht er naar moet streven rechtvaardig te zijn en als je dat vindt, voegt het recht iets zinnigs toe. Ik ben er als voorzitter van de Ondernemingskamer een paar keer van ‘beschuldigd’ *sein* en *sollen* niet uit elkaar te houden. Maar ik vind eigenlijk dat die twee zo dicht mogelijk bij elkaar moeten liggen.

“Dat is ook zo leuk aan de Ondernemingskamer. De zaken gaan over conflicten binnen functionerende organismen. Net als een huwelijk, een maatschap. Gelijk krijgen lost dan vaak het probleem niet op. Het recht is slechts een van de aspecten van de werkelijkheid, maar daarnaast zijn er nog twaalf andere aspecten. Als wij een vinger achter het echte conflict krijgen, zijn we vaak in staat een oplossing te bieden. Daarom hechten wij er ook aan dat partijen zelf komen opdagen. We zijn geen voorbeeld van een lijdelijke rechter, we leunen niet achterover, we bemoeien ons ermee. Ik heb ooit een zaak gehad waarin een vader en een doch-

ter al twintig jaar niet meer met elkaar praatten. Dat is gewoon idioot. Dan kan ik mooi opschrijven hoe het recht in elkaar zit, maar dat heeft geen zin. Ik was in die zaak buitengewoon tevreden toen de griffier vertelde dat partijen elkaar op de gang hadden omhelsd.”

Warmte

Hebt u ooit getwijfeld?

“Tot aan de beslissing altijd, daarna nooit meer. Ik heb in 32 jaar slechts twee keer achteraf gedacht dat ik misschien ook anders had kunnen beslissen. In een van die zaken ging het over een jongetje uit Curaçao, of Suriname, die één kilo cocaïne had gesmokkeld. Hij kreeg daar vier jaar gevangenisstraf voor, hij riep om z'n moeder na de uitspraak. Als datzelfde feit nu zou plaatsvinden, zou die jongen maximaal zes maanden krijgen. Dat is de ontwikkeling van de tijd. Daar kan ik op zich niets aan veranderen, maar daar denk ik soms wel even aan.”

U bent overtuigd katholiek. Heeft uw geloof ooit een rol gespeeld bij de uitoefening van uw vak?

“De katholieke kerk is warmte. Warmte en geborgenheid. Dat heeft mij ongetwijfeld gevormd. Als ziekenhuisbestuurder was die achtergrond van betekenis. Euthanasie en abortus zijn thema's die daar een rol spelen. In deze functie kan dat niet. Daar heb ik ook geen enkele moeite mee, of ooit gehad. Het recht heeft zijn eigen normenstelsel en wat je daar zelf als rechter van vindt, doet er niet toe.

“Iets anders is de vraag waar een rechter de legitimiteit vandaan haalt om te oordelen over een ander. Ik ben opgevoed met de wijsheid dat ik niet het recht heb om voor anderen te denken. Dat heb ik altijd meegekregen. Thuis, op Rolduc en ook hier in Amsterdam is mij altijd gebleken dat je geen enkele aanspraak hebt op de opvatting van iemand anders. Iedereen moet zijn eigen gedrag verantwoorden ten opzichte van zichzelf. De arrogantie van mensen die denken voor anderen te kunnen denken, vind ik onaanvaardbaar. Ik ben aangesteld om te oordelen en dat doe ik ▶

“IK GELOOF DAT HET RECHT ER NAAR MOET STREVEN RECHTVAARDIG TE ZIJN EN

ALS JE DAT VINDT, VOEGT HET RECHT IETS ZINNIGS TOE”

Huib Willems

Huib Willems werd op 15 augustus 1944 geboren in Sittard. Hij studeerde rechten in Tilburg en was wetenschappelijk medewerker alvorens hij in 1977 rechter werd in Den Bosch. Vanaf 1981 is hij verbonden aan het gerechtshof van Amsterdam, eerst als raadsheer, en sinds 1989 als vice-president. Tot 1996 was hij voorzitter van de sector strafzaken, sindsdien leidde hij de Ondernemingskamer. Willems was daarnaast 22 jaar lid van de Raad van Toezicht van het Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch. Hij doceerde Engels recht in Tilburg en privaatrechtelijke rechtsvergelijking in Leiden. Sinds 1 juni bekleedt hij de bijzondere leerstoel *corporate litigation* in Groningen. De leerstoel is ingesteld vanwege het Instituut voor Ondernemingsrecht, een samenwerkingsverband van de universiteiten van Groningen en Rotterdam.

Willems is getrouwd en heeft twee zoons en twee dochters.

**“WE MOETEN NIET INVESTEREN IN REGELS EN TOEZICHT, MAAR IN
OPVOEDING, IN GEWETENSVORMING”**

dus, maar niet op grond van mijn eigen overtuiging. Waar zou ik de persoonlijke overtuiging vandaan moeten halen dat een ander iets mag of juist moet laten?

“Nederlandse rechters kunnen in volstrekte onafhankelijkheid beslissen. Het is echt ondenkbaar dat minister Bos mij belt in de Fortis-zaak om een uitkomst te bedisselen. Maar in België werkt het al weer heel anders. En ik vraag me wel eens af wat ik zou hebben gedaan als Duitser in 1933. Dit is een vak waarin je niet al te veel moet nadenken over de vraag waar je het recht vandaan haalt te oordelen. Maar ik heb dat wel eens gedaan. Ik heb mij wel eens de vraag gesteld hoe ik me moet verantwoorden als iemand mij daarop zou aanspreken. Ik bedoel in het transcendentale, in het leven na dit leven. Ik wil daar maar liever niet al te lang over nadenken.”

Vreest u het laatste oordeel?

“Ik ben bang dan het oordeel negatief zal luiden.”

Waarom denkt u dat?

“Nou, ik denk dat ook ik in de categorie mensen pas die vaker dingen verkeerd doet dan goed. In de algemene zin gesproken. Als je alles bij elkaar optelt wat je beter anders

had kunnen doen, wordt de lijst wel heel lang, ja. Ik weet nog dat ik als kind een fles uit de kelder jatte om die in te leveren voor statiegeld en daar chocolade van te kopen.

Dat soort dingen blijft je achtervolgen, omdat je weet dat het niet had gemogen. Mensen hebben geen regels nodig om te weten wat wel of niet hoort. Daarom moeten we niet investeren in regels en toezicht, maar in opvoeding, in gewetensvorming. De rest doet er niet toe. Ik ken mijn eigen lange lijst van misslagen. Die ga ik u niet vertellen. Maar ik ben er niet helemaal gerust op.”

U was de man die hasjkoning Charles Zwolsman en de zijnen veroordeelde tot in totaal 99 jaar gevangenisstraf.

U was de man die de verkoop van de Amerikaanse bank LaSalle blokkeerde waardoor de overname van ABN Amro door het Britse Barclays werd gefrustreerd. U bent de beul van Amsterdam genoemd, de man van 72 miljard. Bent u de wijsheid van baron Van Hövell niet een beetje genaderd?

“Ik hoop het wel, en ik denk het een beetje. In mijn jonge jaren vond ik het belangrijk een knap jurist te zijn, om de arresten van de Hoge Raad beter te kennen dan een ander. Nu vind ik het belangrijker een goede beslissing te nemen en is de vraag of dat knap is, veel minder relevant.” ■